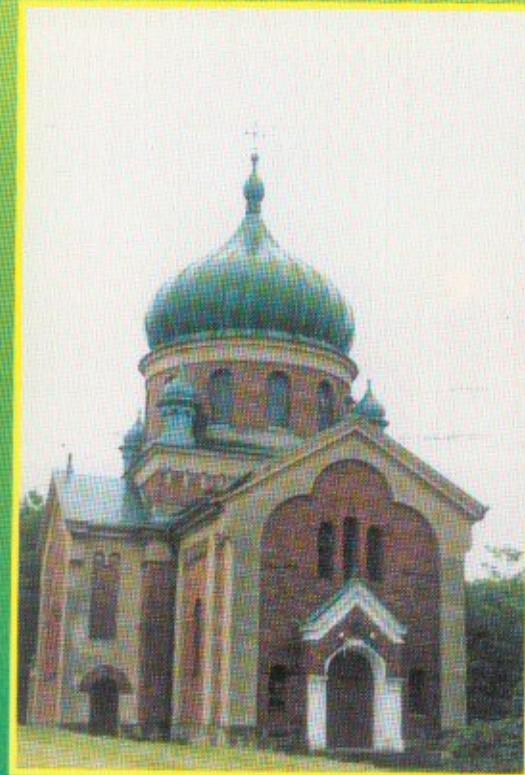

ЗАГОРОДА

Музейне Товариство в Зиндранові
№ 2(25) 2000

ISBN 83-87282-59-6

Towarzystwo Muzealne w Zyndranowej
Zahoroda

Загорода

КУЛЬТУРА, ІСТОРІЯ І ПАМЯТКИ
ЛЕМКІВ В ПОЛЬШІ

Zahoroda

KULTURA, HISTORIA I ZABYTKI
ŁEMKÓW W POLSCE

Foto na okładce: przód - Cerkiew w Rzepniku
tył - „Hołos Makowyci” ze Świdnika

В МОІ ПАМЯТИ

В сорок семі році
 Смутны часы стали
 Коли нашы лемкы горы опушали
 Горы опушали але не з радости
 Такі розказ пришов од пана старосты.
 В неділеньку рано, ще сонце не стало
 А юж польскє войско в горы приіхало.
 В село приіхало такі розказ дало
 Жебы мы ся вшытки з домів выберали.
 Люде посмутніли почалися зберати
 А капралі кричат – пора виїзджати.
 До першої стації везли нас возами
 Дальше юж начали везти поїздами.
 Пришли ми на захід стали ся дивити
 Ой Боже наш Боже як ту будем жыти.
 Поле не оране ани не сіяне
 І пусты хатины всі порозвалияны.
 Там по наших горах смутний вітер віє
 Нихто не заспіват ни ся не засьміє
 Горы нашы горы не плачте за нами
 Бо мы повернеме і будеме з вами.

Мария З. США

СЛОВА ДО ЧИТАЧІВ

Што Вам Сестри – Братя – Лемкы писати, як од Вас мало листів, уваг, внесків. Цікавий лист і свої жыччина – уваги написав Дмитро Солинко зо Львова з Україны. Поміщаме Його лист, якого оціна належить не лем до Редакції, але і до Читачів. Редакція жде на бівше таких листів і без бівших коментарів од Редакції.

Перед нами 9 – те музейне свято “Од Русаль до Яна” і прагнеме наш квартальник переказати Читачам до музейного свята 1 – 2. 07. 2000р.

Музей майже закритий, бо без опіки і помочи власті од 1. 01. 1999 р.

Певно цікавит Чытачів што ся діяло за остатні 3 місяці од видання “Загороды” н-р1-2000. Не вшитко знаме і не о вшиткім можеме писати.

26-27 мая в Криници святкувано I Медженародне Бієнале Лемківської Культури. Пише о тім коротко в гнесні “Загороді” П. Когут.

В днях 10- 11. 06. 2000. діяче лемківських організацій на Україні, а головно “Обласне Товариство Лемківщина в Тернополі” організували II Крайовий “Фестіваль Лемківської Культури” в селі Гутиска, р-н Бережаны на Тернопільщині. Через 2 дни в суботу і неділю виступило з концертами понад 30 колективів з 3-х області, найбівше з Тернопольської, а також Ів. Франківської і Львівської.

В днях 16-18. 06. В Свиднику на Пряшівщині святкувано 46 свято – “Фестіваль Русинско – Української Культури”. То все велике свято в якім бере участь десятки колективів і ансамблів зо Словачії і сусідних держав. Свято перешло успішно.

19. 06. в 2-гый ден наших Свят Зеленых в Сяноци розплчено святкування 2000 років хростиянства під веденьом Головы Православной Епархii – Владики Адама.

24 –25. 06. на Пряшівщині в місті Меджилабірці перешов “Фестіваль Культури і Спорту Русинів Словачії”.

Кус бівше о згаданих святах будеме писати в наступних номерах “Загороди”.

Редакция

СПОМИНЫ ЛЕМКІВ

Під розвагу молодшым „Загороди”.

Розмову з людьми з наших сторін провадит Владек Максимович.

Глядайте нас під тим знаком – Дерево – і написом:

В.М. Читав єм, же в 1958 році Лемко-Союз вислав до Польщі делегацію двох мужчин і одну жінку яко делегацію Петра Гардого. Ходило о якису поміч. О збудуваия на Лемківщині двох сел і шпиталя для Лемків.

П.Т. Тота далегаця може і била, але я о тим не чув і тих справ не знам. Я лем чув в Америці, же оии там їздили, же ставляли справу, жеби наши люде могли вертати, але то не дало результатів бо то і клер і Поляки хотили винишити тот наш нарид і такий ціль дальше мают. То юж занікат і хибалъ заникне.

В.М. Ви колисте виїхали до Америки?

П.Т. В 1964 році. 25 мая билизме юж на місци з цілом родином. Найперше до Монреалю а потім до Америки. Плинулизме польським „Баторим”

В.М. Дорогу сами сто-собі оплатили?

П.Т. Так, я сам оплатив. Мав єм в Тильові господарку. Вшитко єм випродав. Хижу єм зоставив. Там тепер в ній сідіт сестри дівка. Продал єм поле і сплатив пожичку. Газдивку мав єм велику але не било кому мі помагати ани грошами, ани при газдуваню.

В.М. Верниймо до тих часив, коли заберано вас до Німец.

П.Т. З нашої родини визначили до Німец моего брата, але він бив хвори на ногу і не міг поїхати. Потім мою сестру, бо я бив наймолодши. Поїхав єм до Кракова з том думком, же мя вернут домів, бо єм за молоди. Але де там. Заладували до вагонив і повезли аж до Встфалії. Товди од нас поїхало 6-ро. То бив контингент наложени на село, кілько молодежи має вислати на примусови роботи. Жолтис визначав з котрих родин і хто має їхати. В Завадці било так, же з дому Німці забрали

хлопа аж до Австрії. Він одтамаль втюк і пришов на піše домів. Товди шолтис замельдував, же тот вернув і він мусів ся укривати. Німці його вхопили і вислали до лягров. Вернув юж без здоровля і внет вмер. До Німец заберали зараз, як лем Німці до нас пришли. На початку гдекотри ішли навет охотничо і тоти приїжджали на урльоп, але не барз хотіли там вертати а навет ся укривали. Потім то юж бил накладани контингент на кожде село.

В.М. Чи в бавора тіж били Руски?

П.Т. Ніт, таких пленних там не било. Як Американе збомбардували фабрику што била не далеко од поля моого бавора, то товди земля била змішана з желеzом і Німці привезли до роботи прятати тото русских, але били то власовці што тримали з Гітлером. Їх тримали на льотнисках при обслузі. Але они тіж стриляли до американских самольотив. Таке правдиве пленне війско то Німці тримали в ляграх і их брали до роботи під земльом. Потім до таких найгірших робіт то керували Італіянців, бо іх по одверненю ся од Німців трактувано гірше як руских. Они вмерали як мухи.

В.М. Хотівбим іщи знати, чи билисте на весілю моїх родичів?

П.Т. Знам, же ся женили в 1948 році - хибалъ в Домброві Гурни. На весілю єм не бив.

В.М. Чи зналисте Кухтив в Маломіцах?

П.Т. Знам їх од початку. Они з Королика, іхали в другім транспорті. В Маломіцах били Кроличане: Вислоцки і Кухта а также Петроньчак. Мешкали также роднни з Тильови, Завадки Риманівской і Гирови. З Завадки бив Челак а з Гирови Герейчаки. В Маломіцах при тих русских то наши люде такоже кус скористали. Там од них можна било достати і поле і з поля. Они мали барз дуже цибулі, то наши люде могли собі набрати кілько лем хотіли. Але все треба било мати водку.

В.М. В Маломіцах било льотниско, чисте тім ходили?

П.Т. Ходилизме там косити траву па сіно. Єдного разу як єм пішов там косити з татом то затримав нас вартовник - стой,

ви куда!? Я му повідам, же траву косити бо старшина нам позволив, тай нас пустив, накосилизме повний віз як прилетів якіси лейтнант тай до нас - „а йоб вашу мать, што ви здес ділаєте хто вам разрешил? Сейчас удерай бо вас растреляю. Удерай!” Мусілизме з том травом скоро з льотниска втікати. Они там мали якиси підземни бункри, подибни як в Ряшівці. Там цілий поїзд міг віхати під землю. Німці мали там велики бази. З тима русскима мализме дуже втіхи, на приклад: мав я моторик, то они приходили і ся зъвідували - чи нада тебе масло? Яке масло до мотора? - а то они так назбівали оливу. Одже пережилизме розмаїти трудни часи. Там до гір юж хибалъ наши люде не вернут. Там осілися Поляки і они не будут хотіли наших люди там назад допустити. За наших часив то там бів порядок. Кожди кусок поля там бив загосподаровани - заорани, а того поля било мало то люде часто для побільшеня поля під управи - карчували кряки а часто также вирубували і ліс, виrivали кориня для побільшиня управи. Тепер там вшитко заросло, йема юж ягід малин, черниц, боривок /яфир/, а навет гриби не роснут. Вшитко дико позаразтало. Теперишня польська владза як тиж осадники не виказуют належного господарованя, а правовити власники той землі - насильно переселени бідуют в колхозах, позбавлени всяких прав до прадідивской землі. З нашой Лемківщини створено дiku пустиню. Масово познікали села, хати церкви і хрести. Для маскуваня того варварства перед съвітом, творится дичижняни лісови парки, терени полюваня на зъвірину для панив польских і чужих і з што кращих наших сіл - творится водни заливи. Лемківски виселенці і дальше сут позбавлени всяких прав до вшиткого своєго яке силом ім одобраного. До розрахунку чи до рекомпесад, Полаки не дают одповіди навет на скарги. Польська держава і єй адміністрація винятково строго пильнуют лем того, аби національно переселени Лемки чи Українці, не мали можности повернутися на свое чи взагалі на Лемківщину. Тимчасом наши гори дальше дико заастают, творится дика

пустиня ліси втратили свою назву, бо вшитко вартісне дерево вирубано. Наш народ ся розлетів по цілим съвіті, єст розбити. Розбили нас і розшмарили. Такоже тоти што на Україні, такоже не мают можливости повернути, а навет одвиджати свої родинни могили.

В.М. А чи в вас били землі храбіого?

П.Т. Барз дуже землі мали греко-католицки попи. Они мали добри газдивки. В Завадці, Риманівский греко-католицким ксендзом бив Житяньски. Він мав так велику газдивку, же аж заздрист брала. А люде йому іщи зносили розмаїтості в тим съвіжи хліб - паски, а він вшитко приймував і тим кормив свині. Нарид бив утримувани в такім заофаню. В Завадці Риманівский як змер таки бідни селянин, то його жені ксьондз казав продати корову, бо інакша погребу не одправит і го не поховат. То били страшни визисківаче.

В.М. Чи в вас тіж переходили на православie?

П.Т. В нас, в Зазадці Риманівский не било православя. В Тельові било. Люде переходили бо ся бунтували. В Канаді тіж сут ніби таки сами попи, але не таки як тоти українски, же лем давай, давай і все мало.

В.М. Чи Завадка Риманивска істніє яко село?

П.Т. Істніє. Там Поляки поставили собі хібаль зо 12 хат - тоти од Кросна бо тоти од Любатови то повтікали. Они били страшни дзяди. Робили по Лемках, а потім по нашім вигнаню то вшитко вишабрували, витяли ліси і вивезли. Ліси так оголотили з дерева же з той причини по нашім вигнаню то рики і потоки повисихали бо неє в них води.

Жаль мі наших гір, наших сторин, наших Карпат. Жаль мі, же так розбили наш нарид.

В.М. Дякую вам, же сте згодилися оповісти про своє житя і житя Лемків.

Глядайте нас під тым адресом інтернету:
<http://lemko.org/wisla/malomice/>

ПРО ОДРЕХОВУ

Історія лемків сягає глибини не лем віків але і тисячі літ про що передають нам легенди і переказы. Поділены меже ріжними країнами не могли зміс себе проявити, бо були пригнічені і залежні від політики і культури держав до яких належали. Але навіть то що написали про нас пануючи над нами свідчить про характер нашої самобутності і богатство нашої культури.

Остатньо всець пишуть про історію, традиції, звичаї та культуру лемків в Польщі, на Україні і Пряшевщині.

Заслуговує уваги книжка “Одрехова в минулому 1919 – 1994”, автор- Миколай Цуприк війт Одрехови, упорядник Іван Майчик заслужений діяч Мистецтв України, диригент - композитор, яку видала во Львові Фундація Дослідження Лемківщини в 1999 р, редактор Ярослав Швагла.

Книжка глибоко змістовна в якій на 185 сторінках об'єктивно і науково висвітлені історія, традиції, звичаї села Одрехови, які характерні для неєдного села Лемківщини, лем до того часу не описаны.

В 14 розділах – “Вступ”, “Географія і геологія”, “Рослинність”, “Тваринний світ”, “Назвы”, “Люди”, “Віра”, “Побут”, “Весіля”, “Хрестини”, “Похорони”, “Святий вечір”, “Побут”, “Історія”, реєстр священників, солтисів і війтів села Одрехови.

Декотри неточності в датах має 14 розділ “Історія”, бо основани не на документах, а народних переказах. Написано так як подав автор Миколай Цуприк, вони близки до істини, так іх трактували селяне.

Цінніст тої книжки і в тому, що вона висвітлює праві всі сторони життя продовж віків села Одрехови в сусістві з поляками.

Неоціненим скарбом для дослідників фольклористів є розділ “Звичаї”, “Весіля”, “Хрестини”, “Святий вечір”, “Побут”, “Віра”, “Назва” і заключний розділ Івана Майчика “Лемківський музичний фольклор на основі друкованих збірок та музичного матеріалу села Одрехови з мелодіями до текстів народно – обрядових пісень”, які високо оцінив відомий композитор Станіслав Людкевич. Закінчили хочу вступом до книжки, який написав сам автор Миколай Цуприк в 1961 році.

“Про Одрехову задумав я написати ще перед сорока роками, але ріжни перешкоды відтягнули ту справу.

Тепер вже на старості літ, по втратенню моєї батьківщини коли багато дечого забуло і пропало списую о тих декілька епізодів. Не пишу того для історії, тому що все мною описане ґрунтуються на старих переказах і легендах, та і дати окремих переказів неточні. Але тому що там лежить прах моїх предків, які прожили там майже XVIII століті, тому що там пройшли найкращі роки моєї молодості, хотівби я своїм синам і онукам залишити уявлення про житя і борбу за існування наших предків”.

Народився Миколай Цуприк 6 січня 1900 року в небогатій родині, закінчив початкову школу в Одрехові і 4 класи Гімназій в Сяноку. Був добрим господарем, його любили, поважали і довгі роки оберали війтом. В 1946 переселився на Україну в село Личківці Тернопільської області. Останні роки жив у Львові де і помер 17 квітня 1978 року.

Хочеся пожелати, аби по примірі Миколая Цуприка написали що знают про свої села лемки, аби змінили нашим будучим поколінням правду про нашу історію, богатство нашої культури і гордост за своє походження.

Петро Когут.

NASZE OSTATNIE DNI W SMERECZNEM WE WRZEŚNIU 1944 ROKU

Przedmowa

Moje wspomnienia jakimi pragnę podzielić się z czytelnikami, zrodziły się z wielkiej tęsknoty za rodzinnymi Karpatami, za rodzinną ziemią, za ojcowizną oraz za sąsiadami i rodziną, z którą nie dane mi było się spotkać od września 1944 roku. Na wstępie pragnę przeprosić wszystkich, że pod tekstem nie zafirmuję pełnym moim nazwiskiem a jedynie moimi inicjałami.

Tak samo będę się posługiwał inicjałami wszystkich tych pojedynczych osób i rodzin, które wymienione zostaną w moim cyklu opowiadań.

Po prostu wolę bardziej skromność. Przede wszystkim nie chodzi mi o wyszukiwanie i pokazywanie bohaterów bądź oczekiwanie na pochwalne hymny, a jedynie jasne i prawdziwe przedstawienie ludzkiej męki, tragicznych przeżyć oraz niekończącego się pasma nieszczęścia wywołanych przez wojnę.

Chcę także ukazać dalsze powojenne losy rdzennej ludności Bieszczadzkiej.

Być może, że nie w pełni uda mi się naświetlić wszystkie wydarzenia, bądź umieścić je w dokładnych dniach za co z góry przepraszam.

Odtwarzam je na podstawie własnej pamięci i na przekazach słownych osób starszych oraz na obecnych konsultacjach naocznych świadków tamtych bolesnych dni.

Proszę mi również wybaczyć, że cykl moich opowiadań rozpoczynam od smutnej historii czasów wojennych. Bo właśnie to II wojna światowa zapoczątkowała ten straszliwy bieg historii dla Karpat i dla jej rdzennych mieszkańców Łemków.

Z żalem trzeba też dopowiedzieć, że za te sznurki pociągano jeszcze po jej zakończeniu. To smutne, że aż taką kłęską musiała ten naród spotkać, zwłaszcza w połowie XX wieku. Gdyby tak zagłębić się w ówczesną politykę, to odpowiedź jest między innymi taka, że Łemkowie stali się ofiarami politycznego podziału Europy. Tylko należy postawić też pytanie, dlaczego to jeszcze trwa?

**Nasze ostatnie dni w Smerecznym we wrześniu 1944 roku
(gdyby Armia Radziecka przedłużyła swoją ofensywę o
trzy kilometry, to jest około dwóch godzin, ocalałaby
wieś Smereczne, Wilsznia i Ropianka)**

Akurat tego roku Pan Bóg zesłał Karpatom piękną, ciepłą i słoneczną pogodę.

Przeokropna wiosna, ciepłe lato i cudowna aura sprawiły dla całego regionu bogate zbiory zbóż, siana i innych owoców ziemi.

Cały ten dar Boży, jak przystało na pracowity lud, zebrały zostały po gospodarsku starannie i zgromadzony pod strzechy chłopskich zagród.

Kto dobrze zapamiętał tamto lato, spędzone w promieniach słońca w Smerecznym, może sobie go kojarzyć w dwóch wymiarach proroctwa.

Jedno jako dar od Boga, abyśmy ostatnie tygodnie godnie spędziли na własnej ojcowiznie. A drugie - może to była kara za złe sprawunki na ziemi? Ja pamiętam, że wraz z kolegami wykorzystałem go bez przysłowiowej reszty; na kapaniu się i łowieniu ryb w kryształowej wodzie, na zbieraniu grzybów, słodkich poziomek i malin oraz zrywaniu leczniczych ziół. Pozostało mi to w pamięci na całe życie. Takich pięknych przeżyć nie zapomina się nigdy. Kto z nas mógł sobie wyobrazić, że w wojskowych planach operacyjnych nad Bieszczadami wisiały już czarne chmury. Kto znalazł się w prawdziwym ogniu walki, ten wie, że taką strategię planowały obydwie strony. Tak armia opuszczająca Bieszczady jak i wyzwalająca je. I niedługo trzeba było czekać na to straszliwe piekło.

Często sięgam pamięcią do tamtych tragicznych wydarzeń. Często też nasuwa mi się pytanie, dlaczego taka straszna zagłada spotkała Smereczne i inne sąsiednie wioski? Czy to czasami nie była tylko taktyczna pomyłka?

Bo przecież wydarzyła się niesamowita okazja, gdzie wojska rosyjskie mogły wkroczyć do Smerecznego, może i do Wilszni i do Ropianki bez jednego wystrzału. Bez walki, bez ofiar ludzkich, wojskowych i cywilnych. Ten cud, jaki pojawił się w pewnej chwili w Smerecznym, nie pojawił się już nigdy i nigdzie. A szkoda.

Wydarzenie to miało mniej więcej taki oto przebieg:

Był to piątek, początek drugiej połowy września 1944 roku. W każdym miejscu było dużo żołnierzy niemieckich na polach, w sadach, na drodze i pod lasami. Była to już praktycznie druga linia frontu niemieckiego. Cisza jaka w tym czasie miała miejsce w Smerecznym była wyjątkowa i zadziwiająca. My całą rodziną byliśmy w domu ze względu na bezpieczeństwo i zakazy wojskowe. Zbliżała się pora obiadowa. Zasiedliśmy już do obiadu. Część posiłku stała na stole, mama i ciotka przygotowywały jeszcze jajecznicę na mleku i maśle.

A że głównym danim były ziemniaki i zsiadłe mleko, na co i dzisiaj spływa mi ślinka, muszę je dokładnie opisać. Z reguły

Była mieszkańców Smerecznego Anna Buriak z wnuczką szukają śladów chatupiska

ziemniaki gotowane były rano w mundurkach w piecu chlebowym. Obierano je i na dużej glinianej misce przebywały one w gorącym piecu aż do obiadu. Wyglądały one jak przyrumienione świeże bułeczki. Ich zapach rozchodził się po całym mieszkaniu, a smak zwabiał do stołu najbardziej obżartego.

Zanosiło się na spokojny rodzinny obiad.

Przepraszam, ale zszedłem z tematu.

Do rozpoczęcia uczyty obiadowej brakowało jajecznicy i głównej gospodyni. W tym to momencie, niespodziewanie za oknami, głośno zawarczały silniki czołgów, samochodów, motocykli oraz szczek ciężkiego sprzętu wojskowego. Zadrżały okna i drzwi. Przerażeni hałasem spojrzaliśmy wszyscy jednym ruchem w stronę okien. Wąską dróżką w góre wsi w kierunku Wilszni toczyła ogromna, wojskowa kolumna. Twarzyszył jej duży pośpiech. W niesamowitym bałaganie mieszkały się motocykle, piechota, tabory konne oraz wszelkie ciężkie uzbrojenie.

Ten przerażający widok tuż za oknami nie licował absolutnie z niemiecką dyscypliną wojskową. Dramatowi ucieczki nadawało ton głośne i wyraźne pokrzykiwanie starszych wojskowej "schnell, schnell!". W jednej chwili przez nasze głośny przebiegła ta sama myśl. Niemcy uciekają. Za małą chwilę będziemy wolni. Będziemy już na zawsze szczęśliwi, jesteśmy ocaleni. Na naszych twarzach pojawiła się radość. Rozjaśniły się oczy, znikły zmarszczki i troski. Mimo tak radosnego widoku nikt z nas nie odważył się podejść blisko okna. Nie byliśmy do końca pewni co będzie się dalej działo.

Staliśmy bez ruchu pośrodku izby. Nikt nie zasiadał do stołu, nikt nie rozpoczynał jedzenia. Tym widokiem byliśmy zaskoczeni, tym bardziej zaskoczeni, że Niemcy do obrony przygotowywali się bardzo solidnie przez kilka tygodni. Wydawało się nam, że pozostaną tutaj do końca życia. Żyliśmy w ciągłym strachu i smutku.

Bracia Buriak przy krzyżu - jedynie pamiątce po wsi Smereczne

krzykiwali się nawzajem wszyscy. Każdy chciał głośno powiedzieć co widział, co przeżywał. Taki głośny gwar koło naszego domu trwał przez parę godzin. Jedni sąsiedzi odchodzili do domu, inni przychodzili. Repertuar tematów był szeroki. Od pogróżek i złych życzeń za 5 lat niewoli pod adresem okupanta aż po wizję pięknych planów na dzień następny i lata przyszłe. Entuzjazm radości mieszał się ze łzami, płaczem i głośnym śmiechem. Najwięcej padało słów, że jesteśmy żywi, cali i cała wieś została nietknięta. Że dla nas wojna już się zakończyła.

I choć byłem małym 12-letnim chłopcem, rozumiałem to tak samo. Dzisiaj z perspektywy odległego czasu mogę stwierdzić, że na takie przygotowania do walki, jakie poczyniły wojska niemieckie, mógł każdy pomyśleć tylko jedno - że dojdzie do potężnej bitwy pomiędzy najpotężniejszymi armiami świata i to tutaj w Smerecznem i jego okolicach. Z jednego

Po przebiegnięciu ostatniej grupy żołnierzy niemieckich spoglądaliśmy w stronę Tylawy. Stamądż spodziewaliśmy się wkroczenia do nas wojsk rosyjskich. Przez dłuższy czas na horyzoncie nikt się nie pojawił. Pola i droga były puste. Wyszliśmy wszyscy przed dom na podwórze. Do nas przyłączyli się sąsiedzi, przychodziło ich coraz to więcej. I z jednego i z drugiego końca wsi. Na podwórzu wrzało od radosnej rozmowy. W przypływie radości prze-

trzeba sobie zdać sprawę, że Smereczne, Wilsznia, Olchowiec, Barwinek stykały się już z granicą Słowacji. Zadaniem Armii Niemieckiej było zatrzymać Armię Radziecką na granicy polsko-słowackiej. Hitler do ostatniej chwili planował tę wojnę wygrać. Każde opóźnienie zwycięskich walk Rosjan dawało mu większą szansę.

Ale wracając do głównego wątku wydarzeń, w tym czasie kiedy Niemcy wycofali się w pośpiechu ze Smerecznego, Armia Radziecka wyzwoliła już Zawadkę, Trzcianę, dolną część Tylawy, Mszanę itp. Od Smerecznego dzieliło ich dosłownie od jednego do półtora kilometra. W tej dogodnej sytuacji, jaka się wytworzyła, potrzebny był kilkudziesięciominutowy skok, a Smereczne byłoby zajęte przez wojska rosyjskie bez walki. W konsekwencji strategii wojskowej dawało to dalsze możliwości dogodnego ataku na Barwinek, Ropiankę, Wilsznę, Olchowiec, Hyrowę poprzez okrążenie itd. Być może ocalałyby ta wioska w całości i uratowanych byłoby tysiące istnień ludzkich. Niewykorzystanie tej pustej przestrzeni przez kilka godzin przez Rosjan było grubą pomyłką. Efekt walk w dniach następnych spowodował totalne zniszczenie wsi, olbrzymie straty w ludziach i sprzęcie.

Po kilku godzinach, w ten piątek przed zachodem słońca, zjawiły się dwie uzbrojone tankietki niemieckie. Przyjechały na patrol od strony Olchowca. Na wolnym biegu posuwały się w stronę Tylawy, obserwując teren przez lornetki. Po niedługim czasie, po kilkudziesięciu minutach, pojawiły się czołgi, piechota i inne uzbrojenie. Zajmowali oni poprzednio opuszczone okopy i stanowiska bojowe.

Nasze mieszkania zajął wojskowy sztab niemiecki. Nam pozwolono pozostać w oborze i na klepisku. W sadzie pod drzewami rozlokowały się dwa czołgi oraz ciężkie karabiny maszynowe. Przy drzwiach do domu ustawiono dwóch uzbrojonych wartowników z głęboko nasuniętymi hełmami

na głowach. Strzegli oni frontowy sztab oficerów wysokich rangą. Na ich widok nikt z pozostałych żołnierzy niemieckich nie próbował zbliżać się do drzwi. Nową sytuacją byliśmy przerażeni i zaniepokojeni.

Był to dowód, że dla nas wojna jeszcze się nie zakończyła. Nasze nadzieje o wolności, o przetrwaniu spełzły na niczym. Byliśmy rozczarowani i zrozpaczeni. Pozostało nam tylko gorliwie się modlić i błagać Pana Boga o ocalenie nas.

Przez szerokie szpary w drzwiach obory i wrotach klepiaska obserwowaliśmy wszystko co wokół domu się działo. Prawie co godzinę przychodzili pojedynczo oficerowie z meldunkami do sztabu. Byli oni każdorazowo bardzo szczegółowo sprawdzani i rewidowani.

Atmosfera była napięta i poważna. Zaraz na końcu naszego domu, tuż przy strumyku rozlokowała się kuchnia wojskowa. Od niej rozchodziły się zapachy wojskowej grochówki. Ze strachu o własne życie nie czuliśmy głodu, niemniej jednak zapach grochówki gotowanej na boczkach i grubych kawałach świeżego wołowego mięsa poruszał naszymi żołądkami. Na naszych oczach dokonano uboju byczka (200 kg) przyprawzonego z pastwiska.

Na naszych oczach wydawano też posiłki dla żołnierzy, którzy przychodzili grupami bądź pojedynczo. Dla oficerów sztabowych posiłek zanosili kucharze w białych metalowych miskach i eleganckich menażkach.

My na ten czas mieliśmy jeszcze chleb własnego wypieku, świeże mleko, masło i twaróg. Nie wychodząc z obory poza budynek również posiłaliśmy się własnymi produktami.

Widok maskujących i okopujących się żołnierzy Wermachtu, szczeć broni, głośno wydawane rozkazy, przebijały nas do żywego.

Byliśmy tego pewni, że przy takiej sile, przy takim umocnieniu, rozegra się za kilkanaście godzin nie lada bitwa, a może nawet piekło.

I oto w takiej scenerii z duszą na dloni przeżyliśmy resztę dnia piątku i całą sobotę. Późnym wieczorem w sobotę, na grubej warstwie siana rozłożonej na klepisku, przytuleni do siebie czekaliśmy dnia następnego.

Noc z soboty na niedzielę była wyjątkowo widna i bardzo ciepła. Można było spać nawet na dworze bez okrycia. Zebrańi całą rodziną w rogu klepiska nasłuchiwiśmy wciąż co się wokół nas dzieje. Co jakiś czas dochodził nas tupot wojskowych butów, brzęk plecaków i masek przeciw gazowych, wskaazywały na to, że liczba żołnierzy wciąż się powiększa. Już całe podwórko i duży sad były nimi zaścieralone. Zachowywali się w miarę spokojnie, mówili do siebie półgłosem. Widać pokładali się do wypoczynku, a może do snu?

Dochodziła północ. Sen przychodził nam bardzo powoli, oczy mieliśmy ciągle otwarte. Każdy z nas rozmyślał, co nas spotka w dniu następnym. Czy nas z domu wypuszczą, czy też zginiemy tutaj wszyscy razem z całym dobytkiem. To co widzieliśmy przez cały dzień i to co słyszeliśmy późnym wieczorem przy naszym domu, utwierdzało nas w przekonaniu, że niedziela może być bardzo ciężkim dniem do ocalenia życia.

W tym momencie byliśmy w samym centrum niebezpieczeństwa. Przed nami była pierwsza linia frontu wojsk rosyjskich, a za nami taka sama wojsk niemieckich. Sytuacja w jakiej znaleźliśmy się była nie do pozadroszczenia. W ciągu dnia mieliśmy nadzieję, że wieczorem może uda nam się uciec do potoku lub do lasu. Ale późnym wieczorem przy zageszczeniu się wojsk Wermachtu takiej szansy już nie mieliśmy. A zatem trzeba było tutaj pozostać nadal i czekać. Troszczyliśmy się także o los pozostałej części rodziny, o sąsiadów, których przez całą sobotę już nie widzieliśmy. Oni też chyba zostali uwięzieni w domach tak samo jak i my. Chodzenie pomiędzy stanowiskami bojowymi, a tym bardziej niemieckimi mogłoby się zakończyć utratą życia. Przez nasze głowy nie-

ustannie przewalały się myśli, w których była niezliczona ilość pytań. Dlaczego oni z powrotem tutaj powrócili? Dlaczego nie wkroczyli Rosjanie? - była otwarta bezpieczna droga. Dlaczego akurat nas spotkał taki okrutny los? itd. itd. Ten koszmar nie miał końca.

Tylko kilkoro z nas zdołało przez kilkadziesiąt minut spaść. Większość członków rodziny z tym ciężarem zmartwieć nie przymknęła oka nawet na chwilę.

Zbliżał się świt. W tę noc kucharze wojskowi zaczęli pracę jeszcze po ciemku. Gotowali zupę i kawę. Pierwsi żołnierze śniadanie pobierali o wpół do piątej. Duże grupy szybko się wymieniały. Jeden z kucharzy równocześnie wydawał każdemu żołnierzowi małą butelkę z alkoholem. Większość z nich od razu z gwintu uracała się głębokim łykiem. Właśnie ten trunek miał dodać im odwagi i zagrzewać ich do walki. Obwieszeni długimi łańcuchami amunicji i granatami wyglądały strasznie. Ich ponure twarze i chłodne spojrzenia świadczyły o tym, że będą walczyć do ostatniego naboju. Jako ostatnia grupa na śniadanie zjawili się oficerowie frontowi. Do nich z mieszkania wyszedł oficer sztabowy. Odszykowani i wyprężeni słuchali rozkazów wyższego rangą sztabowego oficera. Stali w szeregu pod grupą wierzb. Ich zielone mundury zlewały się z kolorem liści. Maskując się przed nieprzyjacielem, uważali, że tutaj jest miejsce bezpieczne. Narada trwała krótko - dwie lub trzy minuty i zakończyła się pozdrowieniem Hitlera - wodza Trzeciej Rzeszy słowami "Haj Hitler". Po czym nałożyli hełmy na głowy i szybkim skokiem rozbiegli się w różne strony.

Obserwując od świtu przez szpary w drzwach zachowanie żołnierzy uznaliśmy, że sytuacja jest prawie nadzwyczajna. Śniadanie również zjedliśmy przed godziną piątą rano. Ze strychu domu, przez szczytowy wietrznik najstarszy mój brat J. prowadził cały czas obserwację terenu od strony Tylawy,

skąd miały nacierać wojska rosyjskie. I ciągle nie było ich widać.

Na kilkanaście minut przed szóstą rano wyszedł do nas niemiecki oficer w asyście uzbrojonego żołnierza i rozkazał w ciągu 15 minut opuścić pomieszczenia łącznie z inwentarzem. W tym czasie na dworze padały już głośne komendy i rozkazy, przygotowywano broń i amunicję do walki. Czyniono to w wielkim pośpiechu. Piechota, która koczowała przez noc przy domu, już około godziny 4 rano wyprowadzona została na pozycje bojowe.

W pośpiechu mama A. i ciocia E. doiły krowy, my napełniliśmy nim butelki i konwie. Mój starszy brat M. tuż przed godziną 6 rano popędził bydło i owce na pastwisko, a my w pośpiechu zwijaliśmy pierzyny, ubrania, jedzenie i też wychodziliśmy na podwórkę. Tutaj już widać było, że czołgi są z odwróconymi lufami w stronę Tylawy, CEKAEMY i ciężkie karabiny maszynowe również przygotowane były do strzału. Dochodziła już godzina 6 rano. Z tobołami na plecach przekroczyliśmy strumyk, który stykał się z podwórkiem i skierowaliśmy się w stronę potoku.

Atak czołgów radzieckich

Pierwszy pocisk wystrzelony na Smereczne trafił w dach naszego domu, a drugi spadł na podwórko około 20 metrów od nas. Dom stał w płomieniach, na podwórku byli już pierwsi zabici i ranni żołnierze. Za dwie lub trzy sekundy zaczęło ich spadać setki. Pękały wokół nas - obsypywani byliśmy ziemią i kamieniami. Powstała panika i przerażający krzyk rannych żołnierzy i oficerów. Niemcy również odpowiedzieli dużym ogniem. Nad naszymi głowami świstało, huczało i świeciło ogniem. Biegliśmy w stronę potoku, ale straszna siła ognia zatrzymała nas koło domu stryjka, który oddalony był od naszego o 70 kroków. W ciągu tej jednej minuty, zanim dobiegliśmy do stryjka G. za naszymi plecami płonęło już kilka domów.

Konary drzew oraz inne przedmioty fruwały w powietrzu. Zamaskowane niemieckie czołgi i żołnierze w sadach i przy budynkach uciekali w stronę lasu. Rozpoczęło się niesamowite piekło. Wskoczyliśmy do boiska, tam na klepisku leżał stryjek G. ze swoją rodziną. Od strony wschodniej przy ścianie ustalone miał snopy zboża i one przechwytywały pociski z broni ręcznej i odłamki pękających pocisków. Od tej strony Smereczne atakowane było przez Armię Radziecką. Stryjek G. był na wojnie w 1939 r. i wiedział jak się uchronić przed pociskami. My wszyscy również pokładliśmy się na ziemię. Obmacywaliśmy się, czy ktoś z nas nie został ranny. Na nasze szczęście nie - byliśmy cali.

Była to godzina najsilniejszego ataku artyleryjskiego na Smereczne. Po kilkunastu sekundach dołączyła do nas sąsiadka z dwójką dzieci. Jedna niosła w płachcie na plecach, a drugie mniejsze trzymała na rękach.

Drżąącą od strachu i płaczu kobietę położyliśmy natychmiast na klepisko wraz z dzieciakami. W tym czasie nad naszymi głowami dach budynku dziurawiony był odłamkami i pociskami z ręcznej broni niczym tarcza na strzelnicy. Po małej

Walki po Duklą

chwili ktoś zauważył, że jednemu malcowi mocno krwawi nóżka. Przestrzeloną miał stopę, na której miał płocienny bucik. Był to ten chłopczyk, którego matka niosła na plecach. Jakie to szczęście, że pocisk nie utknął w plecach sąsiadki. Kobiety natychmiast, przy pomocy kromki chleba, zatamowały mu krew oraz owinięły mu nogę białą poszewką z poduszki. Z płaczem i wyraźnym grymasem na twarzy opowiadała nam, że wybiegła z domu wraz z całą rodziną. Oni zdążyli doskoczyć do potoku, natomiast ona osłabła i zrezygnowała z dalszej ucieczki.

A może dzięki temu, że zatrzymała się przy nas ocaliła życie sobie i dzieciom. Potężne wybuchy pocisków - opowiadała dalej - były blisko za i przed nami. Czy moi wszyscy uratowali się, tego nie wiem, bo oczy miałam zasypane ziemią i przysłonięte dymem. Na klepisku, gdzie leżeliśmy, też było niebezpiecznie, bo w każdej chwili mógł spaść na nas pocisk, ale innego i lepszego wyjścia nie było.

cdn

О ПОЛЯНАХ ТИХ ПРИ КРАМПНІ

Юж зме раз кус споминали в Загороді нр. 3-4 (10-11) 1996 р. о нашім дорогім селі Полянах під нагововком Кус о Полянах тих при Крампні и о Івані Брашку. А гнеска зас ищи кус хочеме спомнити з заміщеньом одпису листу з дня 22. 04. 1961 р. котрий зме достали од Поляка тепер юж нежиуючого святой памяти Владислава Трибави з Завоі ково Нового Сонча в котрім він в більшості пише о наших дорогих Полянах.

Лист ест написаний по полски и ми го тиж докладні по полски одписуєме и барз красні просиме Редакцю Загороди о вміщена го в Загороді ажеби вшитки читаче Загороди и тоти котри лем знают полску мову и полске писмо могли сой перечитати якима били полянски лемки, же не такима як ест о них барз несовітні написане в полски книжці під нагововком *Od Komańczy do Krempnej*, видану през ОМ PTTK Warszawa 1987 г., в котрі на стороні 83 ест так написане: “*W sąsiedztwie Polan leżała nieduża polska osada Huta Polańska, z którą polańscy gospodarze żyli w zgodzie do czasu drugiej wojny. Podczas okupacji rozpoczęły się wyprawy na Hutę, ich wynikiem było spalenie kilku polskich zagród.*” То ест цівковитом неправдом, бо николинич такого не биво, лем комуси на тім залежаво, ажеби таку велику нелюдську неправду шмарити нанич невинних полянских лемків.

А же од часу до часу в деяких полских книжках и тому подібнім дале дашто таке ся о наших дорогих Полянах пише, то ми на у справедливленя того заміщаме одпис спомненого листу, а то:

S. I. Ch. Zawoja 22. 4. 61.

Przezaczny i Kochany Panie! Piszę jak do najlepszego przyjaciela, choć nie znamy się. Pilnie wyszukiwałem w “N. S.” na stronie Łemkiwszczyna, a gdy wreszcie przeczytałem wzmiankę o Polanach i Krempnej – to niczym było odkrycie Ameryki przez Kolumba – nie wiem sam dlaczego – ale byłem mile wzruszony/ A teraz otrzymany w odpowiedzi od Was list, tak szczerze i serdecznie napisany to naprawdę balsam – to jasne słoneczko – mogę śmiało powiedzieć odnalazłem człowieka. Dziękuję Wam za list Drogi Panie i za zaproszenie. O ile będzie w možności to skorzystam. Mile bardzo wspomnienia pozostały mi z Polan – właśnie ze współżycia z Łemkami. Rodzice moi szczerze polubili Łemków i odwrotnie – Łemkowie rodziców. Szczególnie ojca namawiali aby pozostał na stałe w Polanach, nawet chcieli dać parcele pod dom i ogród oraz drzewo na dom i pomoc przy budowie, matka szczególnie była za tym, aby pozostać. Niestety wojna w 1914 r. – wojsko przymusowo wysiedliło ludność. Zabrali z rzeczy tyle tylko co zdołali unieść i przez Polańską Hutę pieszo na Węgry do Bardowa, potem już koleją na Tenczyn, Cieplice – przez Austrię do baraków dla uchodźców w Geibulz w Ślini, gdzie przebyli zimę, a na wiosnę powrócili ale już na swoje do Zawoi.

A teraz jak rodzice dostali się do Polan?

Otoż tu w Zawoi był tartak firmy wiedeńskiej “Bracia Tonet”. Światowa to firma fabryk mebli giętych. Ponieważ w Zawoi brakło już odpowiedniego materiału (buki muszą być I jakości bez seków) zakupili lasy i odpowiedni teren w Polanach i w r. 1888 przeniesli tartak z Zawoi do Polan. Wraz z tartakiem przeniesło się coś 10 rodzin zawoiskich pracowników tartaku. Ojciec mój był ślusarzem w tartaku. Byłem wtedy już 2 rocznym obywatelem, pamiętam jak to jadąc koleją, nie mogłem zrozumieć co to za dziwo, że domy i drzewa uciekają.

Szkoły wtedy w Polanach jeszcze nie było. Do szkoły chodziłem w Jaśle, a 1 rok w Dukli (do 3 klasy). Moje rodzeństwo – dwóch braci i siostra już w Polanach, bo w międzyczasie szkoła została założona.

Po ukończeniu 6 klas w Jaśle oddano mnie do 4 letniej szkoły zawodowej. Potem pracowałem prywatnie parę lat. Następnie dostałem się do kolej pracując jako mechanik, a następnie jako zawiadowca urządzeń zabezp. (telegraf, telefon, bloki, sygnały itp.)

Od roku 1946 jestem na emeryturze. Brat mój najmłodszy urodzony w Polanach pracuje w tartaku państwowym jako mechanik. Już od lat wybieramy się odwiedzić Polany, ale że to różnie ludzie bajali jakoby tam pustki, ani drogi – więc hamulec na Polany dobrze działał. Ale teraz dowiadujemy się np. z mapy komunikac. aut. że można dojechać autem do Polan ze Źmigrodu na Iwlę.

Zawoja to znana miejscowościowość letniskowa. Mamy tu dom z ogrodem. Mieszkam z żoną (gr. kat.) Starsza córka (zamężna) jest we Lwowie, młodsza (wdowa) pracuje w Krakowie. To taka króciutka wzmianka o nas.

Miałem w programie opisać Polany z tamtych czasów ale że na to już za mało miejsca wobec tego trzeba zostawić na później.

A teraz radbym dowiedzieć się jak Kochanemu Panu tam się żyje, zapewne na gospodarstwie. Jak tam z zaopatrzeniem w różne rzeczy, bo sklepu na Ostrysznym zapewne nie ma. Przypominam sobie, było tam zdaje się coś 4 rodziny, ale wszystkie domy były tylko po prawej stronie jadąc z Krempnej – zaraz za mostem. Pamietam Krowickiego oraz Wejcha, Kowaka – zapewne jakiś kolonista niemiecki jak wskazywałoby nazwisko.

Kochany Panie, o ile to będzie w granicach możliwości – proszę choć króciutko coś o sobie i swojej rodzinie napisać, a

poza tym jak wygląda droga z Krempnej i jaki jest rozkład jazdy autobusów ze Źmigrodu do Krempnej i odwrotnie.

Przesyłam Kochanemu Panu oraz Jego Przezacznej Rodzinie jak najserdeczniejsze pozdrowienia i Kochane Łemkowskie Daj Boże Szczęstia.

Wł. Trybała.

P. S. List nadany w Krempnej 17. 4. Otrzymał 18. 4. Przed południem, a więc rekord – wiwat Poczta."

Конец листу.

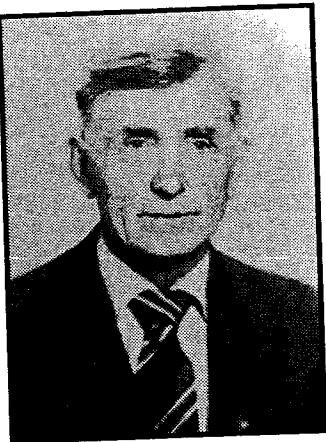
Ми за туго велику земську людціст святой памяти Владислава Трибави, його святой памяти жени и вшитких його близких котри одишли до вічности дай ім Господи Боже житя вічне в Царстві Небеснім. А вшитких його близких, котри живут на ті наші дорогі землиці поблагословів іх Господи Боже вшитким найліпшим. Як и тиж вшитких люди котри живут и будут в пришвости жити на ті наші прекрасно – дорогі землиці. Натхний іх Господи Боже таком превеликом добротом, жеби ся завше медже собом прекрасні шанували, як ся шанувала родина В. Трибави з полянськими лемками. Дай Господи Боже того вшиткого людом на цівім світі.

Опис написано бесідом сева Полян-Крампни-Котане.

Танька и Гриц Бованко
Сево Поляни, пов. Ясво.

ИЩИ О СВ. ПАМЯТИ РОМАНІ ХОМЯКУ

Роман Хомяк

Што правда о пок. быв
допис в "Н С" на "Л С" з дня
26.03. 2000 р. але наш
квартальник "Загорода" чуєся до
повинності згадати покійного
хоч опізнено. Бо і пізно зме ся
довідали, же на все лишув нас
Роман Хомяк лемківский
патриот і чытач музейного
часопису.

Народився 14. 04. 1914 р. в І – шу світову войну в селі Вафка, кув пів рока згинув Його Няньо їйни в осені 1914 р. Остався алем 10 років радувалася синком ім віку. По смерті Мамы Йоанни Роман мусів переняти в свої руки все до того часу закінчив 4 класи 39 р. обнятый мобілізаційом стає обороні Польщі проти напасті боїв достається до плена німецької армії воєнно – пленных Роман мав асы Го не глядали, бо може і нихто війни вернув домів. Юж в роках а село Вафку нападали банди дини.

По визволенню Горлівчини совітськими військами в зимі 1945 р. були діяння іхати до СРСР. Роман любив

рідны горы і не хотів їх лишати. Быв зато арештований і нелюдско битий в селі Фльоринци одкаль ледво вернув до рідного села Вафки.

Пришло страшне друге вигнання, акція Вієла 1947 р. На землях західних не приділено Романови Хомякови землі і господарки і 30 років пережив на вигнанню в ріжних обставинах. Все думав о тім, жебы вернути на рідну Лемковину. І вернув хоц не до рідного села. Замешкав часово в селі Ганчова де заложув пасіку з якой треба було жити. Пак купив мешканя в Высові. Жена Його Софія переживала разом з ним таку долю яку стелило життя. Выховали 4 – ро діти, котрим не жалували трудів дати освіту і юж легше житя од Іх .

О жытю Романа і Його Родины треба прочитати Його авторства книжку “Наш лемковскі льос” під редакційов Антона Крога. Ой тяжке і гірке было жытя Покійного. Бо така була доля Лемків окреме в часі войны і по войні. Вигнання з рідной землици і знищіння нашої культури в цілім регіоні Лемковині і не лем.

Роман Хомяк остатні роки жив з женом в опіці діти – в дівкы Антосі і сына Ярослава.

Помер в Горлицях 8. 02. 2000 р. і там Го похоронили в нашім церковнім східнім обряді. Працяло Покійного дуже люди, крім родини приятелі близькі і знайомі і співали вшытки Його рідне од дітини, од хрещення наше східне - Вічна Пам'ят.

Най рідна гірска земля до якої вернув з вигнання буде
Му пухом. А родина най тот смуток пережыват легко в
зрозумліню.

Ф. Гоч.

ФОТОГРАФІЯ

Час од часу попадат мі на очі тота фотографія. Она була зроблена в 1934 р. в Тирщани (коло Дуклі) на вішайлію, як мої дідо і баба Шафран оддавали свою дівку Маришью за Гмитра Барана.

То быв час, як ющ шья кус приголи раны по тамтій войні, як Північна Лемківщина перешла з під влади Австрії – під владу Польщі.

Тота фотографія зроблена не перед Шафрановов хыжов, а перед Барановов, бо то напевно юж друга част вішайлія в молодого. Ту лем парібків видно, а дівок майже не видно.

Ту є Шафранова і Баранова родина. Мої няньо і мама з Тильови тыж пришли на вішайлія, бо то шья оддавала мамина сестра.

Видите, стоїт мама і тримат на руках дітину. То моя сестричка Маришья. А там скраю з лівої сторони, в чорнім убранию зачесаный на продів стоїт мій няньо. А спереду на траві в більших споднятах шыдит мій братик Мікула. Він прихилив головку, лем очка спід чела вызерают.

А посередині на стільці шыдят молоды, збоку дідо і баба. За нима свашки в більших хукстинятах, а кус висще стоят дружкы і дружбы.

Спереду на траві шыдят 15-и річна Паракса і осмірічна Гіля. Гриц положыв руки своїому Петрушьови на рамена. З ним стоїт його жена Аньца, чомси без хустиняте. За ньов вызерат Василь. Дванадцетрічного Павла чомси не видно ту. Бівшє Шафрановых ту ние, бо Аньца юж в Канаді, Ваньо в Трембовлі вчіт шья на коваля, Михав деси в Почайиві вчіт шья на попа.

З Барановых коло дружбів видно Гмитрового вітця. А там кус дальше під стріхов стоїт його брат Владек. Посередині стоїт свашка, ззаду за Гмитром і майже шья дотыкат до нього своїов головов, то його сестра Маришья, што oddана до Тильови.

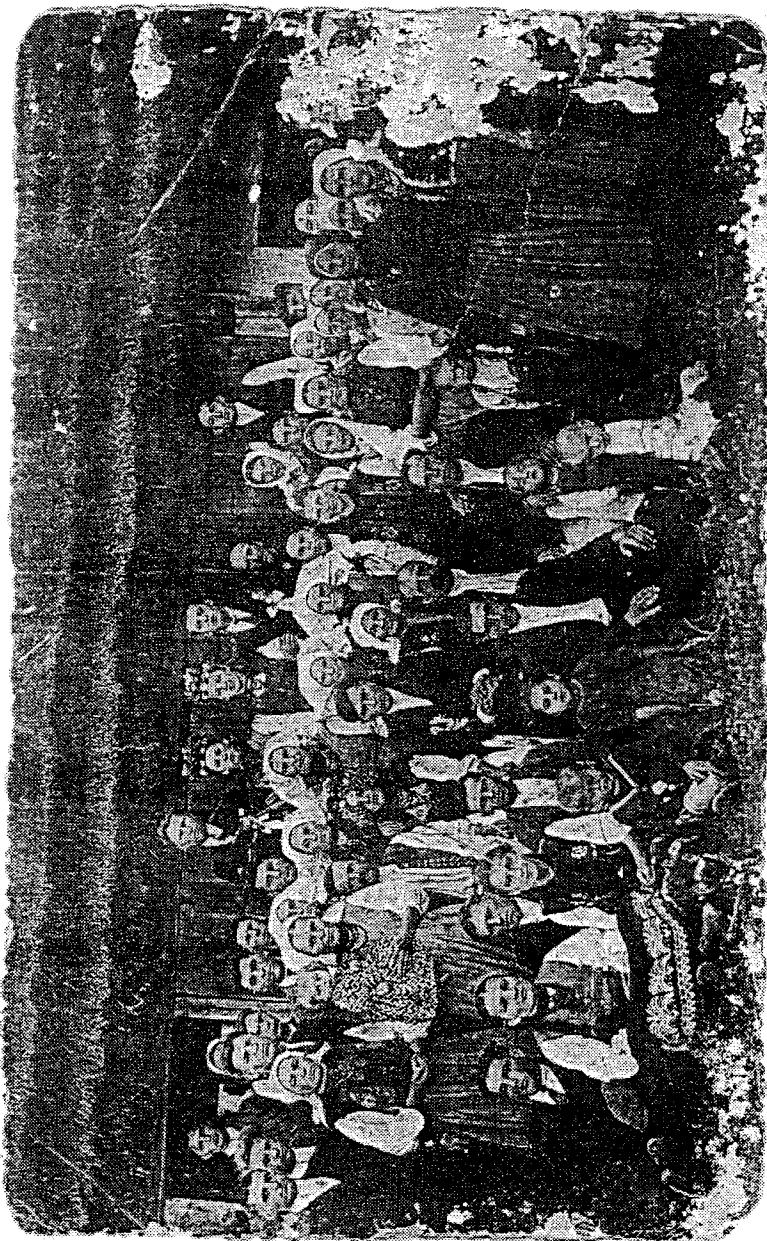
Зпереду на траві по-лемківски - нога за ногу в запасци з широков партіцлов шыдит Гмитрова сестра. Она іші не oddана.

Іші ківка люди на фотографії знам. Решта мі незнайомы, або знайомы, але чії они – не знам. Мене не так часто берут зо собов до Тирщаны, жебы я вшыткых знат.

Дуже люблю діда і бабу, уйка Гриця і учіну Аньцу, тету Параксу. Она ня бере зо собов до школы, ди она пряче, дарує мі пудевка, бере зо собов до Швятого Яна.

Я люблю тыж знайомых молодиц, што ту стоят, они все ня рады відiti, все ня шья штоси жъвідуют, все ня хвалят.

Вшыткы молодышы хлопи в убраниях. Гриц в сердаку, дідо в

Вішайлія в Тиляві - 1934 р.

лайбiku з блищаčima гузиками. Бабы в горсетах, кабатах і запасках з коралями, провязаны більма хустинятами назад.

Дівky з голыми головами, заплетены. Вшыткы позбераны так, як ім позволяют іх лемківськи законы. Напевно хлопам юж позволено не в своїх лахах, а в європейских убраниях ходити.

Але чом кождый раз, як шыя смотрю на туту фотографію, то одчувам в грудох штоси таке, як бым з черишні падав. Ці зато, же скоро по тім вішyлю гмерлі моі братик і сестричка – Мікула і Маришья, ці же, як ём потім приходив до Тирщаны, то юж не было там ни Василя, ни Параскы, ни Павла, ни Гилькы. Не было і Маришы з Гмитром. Ці зато, же юж ние моіх няня і мамы. Ці зато, же по єдному цілый час одхodят дороги мі люде і юж шыя, крім Параскы і Гилькы того 2000 –го року. А Гмитро гмер в 1955 році.

Я дуже любыв своїх діда і бабу. Дідо гмерли скоро по другій шvітовій войні, а баба іші довго жили і утримували свое гніздо, до когошь шыя злітали не лем іх сыны і дівky, але і мы внуки.

Нас было понад трідцет. Я лем іх мав, бо моіх діда і бабы по няньковы николим не відів. Дідо гмерли в тамту войну од тифусу в Талергофі, а баба гмерли диси тогди, як Мікула і Маришья. Я шыя вродив в 1936 році і юж ём іх николи не застав.

Напевно того одчути, тог біль – од вшыткого того разом. А іші од того, же моі теты, уйкы і тога молода пара в туту войну поневірялиша по ляграх в Австриї, як в тамту войну нянькова родина. А як шыя по войні вернули домів, то Тирщана была спалена, знищена, безлюдна. Пришли до Шафрана вшыткы, бо Баранова хыжа была спалена.

Не встигли осмотріти того знищене, гет змінене місце, ді виросли і за котрим ім шыя так цнуло, як в ночі зачали іх бити і выганяти гет. Мушіли, ледво жывы, зас лишати свое село – юж на вічніст.

То быв конец Лемкам. Могылы моіх братика Мікулы і сестрички Маришы лишили шыя на свойї земли, а бівшe з тих люди, што сут ту на фотографі, никто там не быв похованый. Іх могылы разметаны по чуджих сторонах. Так моі нянько з мамов похованы в Миколайivskій области, Маришы могыла (молодиці) тых там, Гмитра Барана в Херсонській, діда і бабы, уйків – Гриця, Василя, Ваня і Павла в Тарнопольскій (в Трембовлі) області.

Тоты люде, што ту на вішyлю, то остатні Лемкы. Через 10 років они лишат свою зимлю і на них шыя кінчіт споконвічный лемківский нарід.

То як ня може не Боліти.

Внук Шафрана з Тильови.

НОВЫ КНИЖКИ

Наши лемківски - Лемківалія, збогатилися о 4 новы книжкы.

Старањом Стоваришиня Лемків, в остатніх 10 роках, указалася нова книжка до навчаня граматыки. Ёст то єдно з осягнінь молодшого поколіня Лемків. Як чытам в метричці – publikacja dotowana przez Uniwersytet ІІЛіskiego – wydawca: ІІЛіsk Sp. z o.o., Wydawnictwo Naukowe – а сама назва книжкы то – “Граматыка лемківского языка” (Gramatyka jkzyka iemkowskiego) назва в двох языках. Авторами того великого діла сут – професор Шлеского Університету др габ. Генрик Фонтаньскій і наша неструджена мгр Мирослава Хомяк.

Книжка написана в языку лемківским і – о языку (мові) лемківски. Хоц ём юж не молодий Лемко, і здає мі ся же знам по лемківски бесідувати, не підоймую ся давати оцінкы тій книжці, бо --- бо по просту сам мушу ся з ней вчыти, а мериторичну оцінку могут лем дати добры фаховіці од языків словянских.

Хвала Вам вшыткым за туту книжку, бо она не лем взміцнит і утвердит нашу народню мову але і умістит нас серед Славянских народив послугуючых ся своіма мовами. Красна окладинка з народовима барвами. Тота книжка повинна ся найти в кажди лемківскі родині, бо буде она як – народний скарб.

Книжку можно замовити під адресом: Wydawnictwo Naukowe “Śląsk –Sp. z o. o. 40 – 161 Katowice, al. W. Korfantego 51. (tel. 032 – 580 756.

Купите, замовте, бо треба, бо то – білий крук.

Друга книжка то “Смак долі” Семана Мадзеляна. Збірку оповідань Семана Мадзеляна зобразил Владек Грабан, а коректу зробила Олена Грабан. Семан Мадзелян, о

котрим єм мышлів, же потрафит писати лем по українски, дав в тій книжці попис, як гварят, куншт добрий лемківської мовы. Барз ся тішу, же Семан так глубоко коренями осадив себе в Білцарйові і на Лемковині, бо мі ся здавало, же все буде му ближша Галицка земля.

Барз добра книжка і барз богатым нашым лемківським языком сут в ній описаны сельськи і розмаіты події о которых може навет сте не чули. І тата книжка взбогачат нашу літературу, а што найважніше то хибалъ того, же лемківску історию описуют самы Лемкы, а тоты описи все будут барз автентичны, а не фальшиваны.

Третя книжка – тіж выдана през В. Грабана то Кузаковы оповіданя під назвом “Давно то быви часы”. О тій книжці широко писала “Бесіда” нр. 6(51) 1999р. Одсилаю Вас до “Бесіди”.

При кінци рока 1999 указалася книжка авторства Феця Гоча під назвом “Жыття Лемка”. Єст то барз широкій опис – жыття Лемка – осаджений не лем в лемківскім повідже – пейзажу, але і в лемківських подіях, лемківской істории за остатніх 60 років.

Як ся читат оповіданя Лемків з того покоління то так як бы ся слухало професорской лекції оповіданой на учельни. Фець написав не лем о своім жытю але і о выдаринях в Польши. Добри, же Фець описав дуже не знаних нам події, бо і сам Фець то мож повісти легенда нашої середньо східньої Лемковини.

В книжці найдете дуже архівальных знимок. Ладна окладинка взбогачат тоту добру книжку.

Мож ей набыты під адресом – Музей в Зиндранові.

Як видно каждого рока прибывают нам добрых писательів, а може і літератив. Жычме ім дальших уданых книжок.

Я.З.

МИНУВ ЮВІЛЕЙ - 60 РОКІВ ЖЫТЯ ЯРОСЛАВА ТРОХАНОВСКОГО

Каждый чоловік од його народжиня має свої стежки і дороги. Часто незнаны од дітинства до закінчения в старости, якой не вшытки з нас доживають. А жыття Лемків од II – войны ма в бівшости смутны, горкы дороги. В тім ріжнім жытю святкуємо ювілеі меншы і бівшы. До середнього ювілейного віку дожыв Ярослав Трохановский. Хто в Польши і нелем не зна Славка і Його культуровой діяльности головно з ансамблем “Лемковина” в Білянци.

Познав єм Славка ищи в молодім віку коли вчився в музичні школі в Лігници. Мешкав єм тогди (1956 – 57) в Любіню і часом Ярослав в дорозі зо школи заночував. Пак Його музичны здібности розвивалися і до гнеска знани всяди де жив і діяв.

Славко народився 19. II 1940 р. в Білцареві, повіт Н. Санч. 5 – рочного сынка нянько оставил при мамі 1945 р.

Ярослав не лем музик

коли пішов воювати на фронт проти німецького ворога як і тисячи молодих лемків в рядах СРСР. Коли вернувся домів по закінченню війни иди не знати, що його родину (і 7-літнього Славка) віднімуть з рідної хутори і землі в акції "Віслі" 1947 року. Зачали нове нелегке життя на вигнанку в с. Тшмелі, повіт Любін на Вроцлавщині. Там Ярослав і продовжував музичну науку і працює на бідне життя своє і родинне.

Кличут Го до служби військової де приділяють до оркестри. В 1965 р. організує лемківський колектив в с. Лісець. Але Славко все думав о рідних горах, до яких Го тягло.

тягло. В 1968 р. вернув жити і діяти в с. Білянка, де по фестивалю УСКТ в Кошаліні 1969 р. – творит ансамбль “Лемковину”. ГП УСКТ затруднят Ярослава музичним інструктором для лемківських колективів в горах. По підписанню писма в 1971 р. до влади, за Герка, о поворот Лемків з выгнаня зостає звільнений з інструкторської функції. “Лемковина” перестає діяти, а єй керівник глядат роботи в копальні меди коло Любіна.

По 3-х роках засвертат в гори з цілов родинов і разом з братом Петром одновляють діяння "Лемковини", яка дає немало концертів в краю і за границьом.

В 1983 р. Рада ансамблю організує І-шу Ватру в с. Чорне коло Устя Р.. В 1987 р. Лемковина концертуює по Канаді і Америці.

В 1969 р. Славко закладат лемківську родину з супругов лемкыньов Стєхфаньов. Виховали 4-ро здібних і музично діти.

То лем короткы спомини о жытю Ювіляря Ярослава хоц кус опізнени. Але Ювілей важний цілый рік аж до 61 років жыття. Славко все цікавився і помагав Музею Лемківской Культуры в Зиндронові – то думам, же з Радов

Музейного Товариства і Редакцьов “Загороды” разом
найліпше му жыччиме на дальше жыття – сотвори Господи
Многая і благая літа.

*Кум Гнат з Лемковини, 20-літні член ансамблю
Фецьо Гоч з родинов.*

ДОЛЯ ЛЕМКОВИНИ

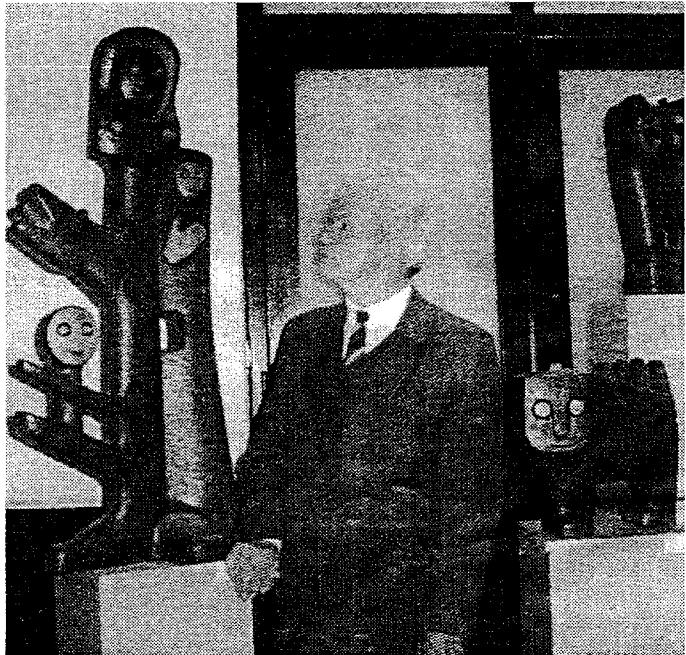
Рідна наша Лемківщина,
Для лемків мати єдина,
Гарні наши гори сині,
Што на рідній Лемковині.
Гарні наши ліси, поля,
Лем нещасна лемка доля,
Гарні дуже бистрі річки,
Где сумно течуть потічки.
Гарно цвіте жито в полі
Лем сам лемко нема волі
Гарно в небі сонце сяє
Вітер хмари розганяє.
Все там гарне в Лемковині
А наш лемко на чужині
Гарні пани так зробили
Акцію “Вісла” сотворили.
Гиноціт они зробили,
Все лемківське понишили,
На чужині ми живемо,
І за своїм банусмо.
Тяжко лемко ломит руки
Бо зазнав великих муки
Серед інших ми живемо
Чужу землю тут оремо.
Чужу землю ми сіємо
Бо рідной не маємо
Та і чуже вихваляем
Коли свого нич не маєм.

*Прислала з України
Ольга Панцю родом з с. Тильова.*

RZEŹBY Z DUSZĄ

W galerii Wielopole 1 została wczoraj otwarta wystawa rzeźby Grzegorza Pecucha, rzeźbiarza, który klocom drewna nie tylko nadaje formę, ale i duszę. Współtworzył legendę zakopiańskiej Szkoły im. Antoniego Kenara.

W "Dziennikowej" galerii Wielopole 1 otwarta została wczoraj wystawa rzeźby Grzegorza Pecucha - mała, złożona z 18 prac retrospektywa obejmująca trzydzieści z blisko pięćdziesięciu lat pracy twórczej tego artysty.

Grzegorz Pecuch jest rzeźbiarzem, który klocom drewna nie tylko nadaje formę, ale i duszę. Jest pedagogiem, współtworzącym legendę zakopiańskiej Szkoły im. Antoniego Kenara. Kenar, jego współpracownik Tadeusz Brzozowski, wychowankowie z pierw-

szego powojennego rocznika maturzystów: Władysław Hasior i Grzegorz Pecuch, którzy po dyplomie u Kenara odbyli studia w warszawskiej Akademii oraz Antoni Rząsa, który na edukacji u Kenara poprzestał, doprowadzili średnią szkołę artystyczną do wyjątkowego poziomu i rzeczywiście wyjątkowej sławy.

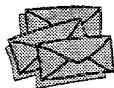
Rzeźby Pecucha były wystawiane i bardzo dobrze przyjmowane w wielu ośrodkach w kraju i za granicą. Pisali o nim publicyści i krytycy, Pecuchowa pracownia stała się dla Jerzego Harasymowicza inspiracją do pięknego wiersza. Grzegorz Dubowski, jeden z najświętniejszych filmowców-dokumentalistów sztuki nakręcił o artyście film. Obecnie kilka rzeźb wędruje z wystawą pokazującą dorobek Szkoły Kenara; w bliskiej perspektywie - Paryż.

Rzeźby Grzegorza Pecucha to zaczarowany krąg prawd najważniejszych, bo podstawowych; fundamentalnego porządku świata, świętości tradycji, zwyczajności dobrych uczuć. To także kawał dobrej rzeźbiarskiej roboty i tego, co jego dawny uczeń, obecny dyrektor Szkoły Kenara w Zakopanem, Stanisław Cukier nazwał *uczciwością do sztuki*.

Rzeźby Grzegorza Pecucha pozostaną w naszej galerii do końca czerwca.

(AN)

Dziennik Polski 12 maja 2000 roku

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЙ ЗАГОРОДИ

За остатні роки дос часто приїждам на рідну землю. Тягне ня доля предків, тягнут ня гори, потічки, тягне тута вишитко штом запамятав. З малости босими ногами ходив єм з Дуклі до Жидівського піше, як єм ся там вчив. І барз мі ся хоче про тута описати, але не мам дуже тога таланту до писання, бо мі ся барже подабат малювати рідни гори.

Зато читам от краю до краю музейний квартиральник "Загороду". Читам, бо ня цікавлят історія и культура лемків, їх минуле житя, бо кождий хто пише то пише от серця, пише тута, што пережив він и його родина, описуют про забыти звичаї, обряди про теперішнє пережитя. Й коли читам тута "Загороду" то глядам наперед дописів знан/х мі діячів культури, істориків, музейників и на Україні, в Польщі и на Словаччині.

Барз дуже гарді бесідуют про велику філософію, але дуже мало про Наше – чисто лемківске – минуле и теперішнє. Юж видано 24 "Загороди", але не нашов єм ани єдного допису моего колеги Ваня Красовского зо Львова. Він пише в газети и журнали по цівім світі, а на своє рідне не вистарчат му часу. Є в нас на Україні дуже вчені люди, виходять з Лемківщини, але не вишитких тягне до свого минулого, та и маво юш с майбутнього лемківского. Но Україна то юж за границю, але на рідній землі сут вельми поважні діячи таки як Павло Стефанівский – музейник-етнограф. Хтіво быся жебы він провадив перед, але мало я читав в "Загороді" його дописів.

Є на рідній землі таки науковці як др Олена Дуць-Файфер, др С. Дудра, др А. Ксенич, др Цюрик. Як они добре

збогатили бы тута "Загороду" и читачи бы їм красні дякували, бо они мают што писати. А ици дахто пише то юж лем на польський мові.

Барз мі школа, же остатнім часом не виджу дописів Фецея Кузяка, його матеряли были барз народны, цікави. Правда выдав добру книжку "Давно то были часы". Друкувалися в "Загороді" поетичны творы П. Мурянки, В. Грабана. Барз бы ся хотіво жебы они більше і більше писали.

Хотів бым виразити подяку стальним дописувачам Загороди – Я. Зволінському, П. Когуту, П. Фефіца, Ті Г. Бованко, І. Мердак и іншим. И барз бым просив наших істориків, культурных діячів, науковців и писателей – пиште добри люди до нашої "Загороди", бо єй читають и ждуть в цілім світі. И чом не писати І. Головчаку з Ів. Франківска, а як бы гарді быво як бы др. М. Мушинка описав як живут українці – русини в Словаччині, яка їх істория. Наши люди барз сут цікави и будут читати и дякувати, будут вчити на тих історіях своїх дітей и внуків.

Не гнівайте ся мої краяне, туты котрых єм вспомнил выще. Вы самы знаете, же треба сіяти и сіяти, хоц буде в тім і кукль – історія и час го оптимарит и виросне здорове насіння, яким можна буде засіяти нашу земличку, наш рідний лемківский край.

На закінчення повім, ціню високо "Загороду", бо она ест не релігійна, не національна, а призвана єднати вишитких лемків. Пишите до ньой більше, частіше и Бог вам за то заплатит.

Дмитро Солинко. Львів.

СВЯТО ЛЕМКІВСКОЙ КУЛЬТУРИ

У місті Криниця відбувся перший Міжнародний Фестиваль лемківської культури. Він тривав два дні. У цьому фестивалі взяли участь представники Польщі, України, Словаччини і Угорщини. Господарі та гості поклали квіти на могилу відомого лемківського маляра Никифора Дровняка. А потім в культурному центрі відбувся концерт за участю мистецьких колективів з Польщі, України і Словаччини.

Наступного дня було проведено конференцію на якій виступили професор Krakівського університету Олена Дуць – Файфер і гості фестивалю. Вони розповіли про становище культури лемків у місцях їх поселення. Тут виступив і заслужений працівник культури України, член правління Фундації дослідження Лемківщини у Львові, Петро Когут.

А закінчився фестиваль великим концертом в якому взяв участь і хор дітей Чорнобиля, які відпочивають у Польщі.

B. Шалайський.

МОЛИТВА ЛЕМКІВ

Молимось в ранню годину
На крилах гір й синіх вод:
-Боже, храни Лемківщину
І наш незламний народ.
Дай нам підняти з руїни
Села й родючі поля,
Школи й сади для дитини,
Щоб розквітала земля.

Дай зберегти Бескиди,
Храми й могили дідів,
Віру і чари бесіди
Та волелюбний наш спів.
Віримо, Боже єдиний:
Знову розквітне наш гай,
Встане в красі із руїни
Рудний Лемківський наш край!

29-V-2000 p.

Василь Хомик.

ЗАТОПЛЕНІ ДЗВОНИ

За Красном, в старім заросненім ставі часто вночы - опівночы чути приглушеній гук. Повідають, же то гучат затоплены дзвони.

А сталося то юж барз давно – прадавно, ішы за панчины, як в наши гірські села і містечка потяглося панство.

Єдного разу в місто Кросно приїхав зо своїма пахолками барон аж од Пешту. А приїхав товды, як в місті коло церкви лемкі розладовували дзвони, привезені з барз далека. На дзвонах тых написано Кирил і Мефодій. Сподобалися барону дзвони і наказав их силом до Пешту везти.

Яко страшна близкавиця, облетіла новіт вшыткіх людій при Кросні. Посунули свої дзвони люде обороняти.

Настрашилися мадяре, же іх будуть бити на битій дорозі і звернули в поле з тракту в сторону Іваньча. А дорога пролігала без місток старенький. Як виїхали тяжкими возами, то міст аж затріщав, зафіявшя і ся загнув тай – бух в трясовину.

Так до гнеска в старім ставі, порослім жабиньом, лежат дзвоны стародавни в намулі глубоко. Тихо – тихо доокола. А лем опівночы чути гуки приглушені затопленых дзвонів.

З записів Василя Хомика.

ВСЕ САМ

На сьвіт пришов єм сам
ту і там,
Вырастав єм сам
ту і там,
До школы ходив єм сам
ту і там,
Роблю ціле жыття сам
ту і там,
Родину мам сам
ту і там,
Старію ся сам
ту і там,
Часом пишу сам
ту і там,

Згорівочки выпю тіж сам
ту і там,
Волю быти сам
ту і там,
І зостану сам
ту і там,
І гмру сам
ци ту ци там,
Хцеш вір, хцеш ні,
З жыття таку науку дам.....
Нигда не буд сам.

Ярослав Мерена 1962р.

ДОНОВИНКИ

Молоде покоління не зна значиня того слова. В гнишніх часах вишло оно з ужыття. Появляється од часу до часу в вспоминах старших люди. Сама до недавна не знalam значиня того слова, хоц нераз чулам го од своій Мами, бо Mama пережыла не єдни “доновинки”. Як юж довідалам ся што то сут “доновинки” постановилам написати хоц в пару словах, бо трудно о чимсі писати чого ся не пережыло. Хоц правду повісти то і я іх пережывалам але разом зо своїма Родичами і былам іщи в такім віку, же іх не памятам, може то і ліпше. Але перейдме до докладнішого виясніння того слова.

Старши люде добрі запамятали слово “доновинки”, оно означало, же старий хліб доїдают, а нового чекают. Доновинки зачинали ся по весняних роботах в полі, коли вибране зерно з сусіка засіяно, бандурки з коморы посаджено, капуста в бочці ся скінчила. То што зостало мусіло вистарчити аж до нового. Часами тоты “доновинки” были барз довгы і люде в наших селах в Карпатах терпіли великих недостаткы в пожыві. Были то барз тяжки часи хоц не для вшитких. Люде радили собі як могли. Великим утриманьем были нашы богати ліси, котры юж несуть нашы. Отже люде в лісах зберали грибы, найскоріше появлялися тз. гіркыні, котри треба было три рази варити і одливати воду, жебы не были гірки. Зберали тыж ягоды (позвомки), борівки, малини з котрима ходили піше до міста, жебы іх продати і купити соли, хліба. Ощаджали навет на канфіні. Ішли горами аж до Лазінок (так називали Івонич). Зак дішли то з ягід і малин наробылося часто юж дуже соку і трудно было продати таки ягоди.

Хлопи рихтували в лісі дирва і готови поскіпани везли до міста на продай, гварили же идут з нима на продай до “Польщи”. Іхали на ніч. За огородом панським в Дукли

палили огниска, одпочивали і фурмани, і коні. Смарували вози смаром як пищали колеса в возах. Тих фурманок было так дуже, же творилися “коркы”, таки як тепер тіри перед границю. За зароблені гроши купували кукурицяну муку на замішку, фасолю, жебы было што істи аж до жныв. В тых тяжких часах навчили ся готовити навет коприву.

Хто мав корови і вівці то ратував ся молоком, сыром. Але были тыж і таки што не мали коров.

Діти кус богатши в школі ділили ся мерендьом з дітми, котри не мали хліба.

Таки доновинки пережывали і сусідні села польски.

Так было аж до того часу, коли зачало приставати перве зерно, а зачинало приставати коло св. Петра. Было навет таке повідзіння: – “На Яна хліба не мала, а на Петра книшів напекла”. Книши - то мали адзимки впечени з первого зжатого зерна вимолоченого ціпами і змеленого в млинци.

Домовники чекали того часу коли газдиня вийме з пеца адзимки, а найбарже тішилися діти, бо некотри юж дос довго не іли хліба.

Несчасны “доновинки” скінчили ся на добре коли зачали копати бандурки і коли виросла капуста.

Тяшки то были часи, єдни радили собі ліпше, други гірше і терпіли голод. Бідны в тім вшиткім были мали діти, котрим вирастали з голоду велики брішки.

Добрі, же гнеска більшіст не зна што то сут “доновинки”, не мусит іх пережывать, треба єднак памятати што пережили наши діди і прадіди. Не было ім легко, але любили своі гори Карпати і хоц дуже з них нашло ся далеко поза крайом, бо змусила іх до того біда, вертали назат, хоц не вшитки, бо не знали жыття без своїх гір, без своєй Лемковини і не бояли ся навет “доновинок”, бо навчили ся з нима жыти.

*В опертю о оповідання А. Буряк
і М. Федоша описала М. Гоч.*

КОЛЬОРЫ ВОРОЖАТ

Швайцарский психолог М. Люшер по довших дослідженнях одкрыват цікавости жыття. Кольори мают представляти характер чоловіка.

ЗЕЛЕНИЙ – пояснюе, же любитель його то чоловік певний себе і з характеру критикант. Єст нестаточным в прагненю надії на високу оціну і призначиня власти над іншым.

Того кольору не люблят люде о характері самолюбства і висцости. Уважают, же іх іншы недоціняют.

ЧЕРВЕНИЙ – любленый через люди, котри прагнут осягнень, люди активных і енергічных, якы не боятся жадных трудів. Скоро принимают одважны діянія.

Особи змучены, пригноблены, якы боятся стрясів, пережывань, і обтяжань не люблят того кольору.

ЖОВТЫЙ – приносит радіст і добри надії. Людеemoціональны прянгнучи змін, сповненя надій і віруючі в своі здібности.

Не люблят го особы невірны того што ім ся в жытю не повело.

ЧОРНЫЙ – в бівшости не любленый, жалібный, смутный. Але подобатся людям впертым, змінным в своіх діях і поглядах. Особам здібним боронити лем своі думаня незалежні од обставин і ситуаций

Тот кольор ест доказом незгоды. Неприхильне ставлинія до нього в бівшости люди.

Як видиме з бадань і оціны М. Люшера з 4-х кольорів, якы зме представили – зеленый і чорный не барз добры, а червень і жовтый ліпши. То каждый з нас юж выберат і оцінят што йому пасуе.

І додайме, же для нас лемків зеленый кольор барз близкий, бо зелены ліси, горы і поля – то рідна природа карпатска.

Дмитро Солинко.

ЖАРТЫ

Як ся закінчыла твоя справа зо женом?
Пришла до мене на колінах.
Так. І што повіла?
Выход з під постелі ты бортаку.

Муж жені гварит – Могла быс ся навчыты од рыб не бесідувати.

Жена – добрі, але перше ты ся навчий од рыбы пити лем воду.

До лікаря приходить Петро, котрому барз трясут ся руки. Дохтор ся го звідує – ци ви дуже пете? Не барз, бо більшіст ся мі виливат.

Катрено, просив ём тя жебыс зготовила мі яйця на мягко, а они сут тверди.

То я юж не знам, готовилам іх пів години і все тверди?

Мусіла ём быти барз глупом, же ём ся за тя, неробо отдала.

Видиш, мила, Оленко, глупы мают щестя.

Звідуєся баба бабы:
А ци давно гмер ваш муж?
За три тижні по шлюбі.
Слава Богу, же ся бідак хоц довго не мучыв.

Ви все тримате стари методи – повідат молодий агроном до старого газди. Буду барз здивлений як зберете з того дерева хоцбы 10 кільо яблок.

Я тиж буду здивлений, повідат газда, бом все зберал з нього грушки.

ПРИСЛІВ'Я ПРО НЕРІВНІСТ

Обріс Лемко бідом, як камін мохом.
Бідний робит, а богатому родит.
Нихто не відат, як хто обідат.
Біда вимучыт, але і научыт.
Котрий кін тягнє, того і поганяют.
На бідного дзядя і дерево пада.
Робиш робом, ни-за тобом, ни-пред тобом.
Докля сонце зайде, роса очи вийст.
Робит, як сліпій кін.
Багачови і чорт гроши сплодит.
Докля богач стухне, бідак з біды спухне.
В богача натура чортяча.
Доля скарана, як з бортака зроблят пана.
Паны пануют, бо правдом торгуют.
Бідакы гаруют, а панове танцуют.
Чыя сила, тогоі правда.
Тіло - в злоті, а душа - в мерзоті.
Котові смішки, а мышці - слізки.
За тяженьку кырвавицю купив файку і палицю.
Сытый голодного не зрозуміє.
Хто - на чужім горбі, ма достаток в торбі.
Скарав пан Біг люд - послав на них суд.
Сендзя правом, як фурман бичом.
Як не помажеш, то не поїдеш.
Золотий ключык кожды двері одомкне.
Зачав на злоті, а скінчів в болоті.
Што мож пану, то не мож Івану.
І цариця ворона, як в ньой злетит корона.
Як убогий, то суд строгий.
Біда тя найде, хоц і сонце зайде.
Не смійся з чужої біди, бо твоя тя не омине.
Як прийде біда, познаш вартість сусіда.
Біда навчыт шылом кащу істи.
Жыття, як поле, квітъом стелит і коле.
На жытвоўій дорозі, як на драбинястім возі.
Хоц в голоді та холоді, але якоси при народі.
Голодній Аньці не в голові танці.

3 записів Васіля Хомика.

ЗМІСТ - SPIS TREŚCI

В МОІ ПАМЯТИ	2
СЛОВА ДО ЧИТАЧІВ	3
СПОМИНЫ ЛЕМКІВ	4
ПРО ОДРЕХОВУ	8
NASZE OSTATNIE DNI W SMERECZNEM	
WE WRZEŚNIU 1944 ROKU	10
О ПОЛЯНАХ ТИХ ПРИ КРАМПНІ	22
ИЩИ О СВ. ПАМЯТИ РОМАНІ ХОМЯКУ	26
ФОТОГРАФІЯ	28
НОВЫ КНИЖКИ	31
МИНУВ ЮВІЛЕЙ - 60 РОКІВ ЖЫТЯ	
ЯРОСЛАВА ТРОХАНОВСКОГО	33
ДОЛЯ ЛЕМКОВИНИ	35
RZEŹBY Z DUSZĄ	36
З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ ЗАГОРОДИ	38
СВЯТО ЛЕМКІВСКОЙ КУЛЬТУРИ	40
МОЛИТВА ЛЕМКІВ	40
ЗАТОПЛЕНІ ДЗВОНИ	41
ВСЕ САМ	41
ДОНОВИНКИ	42
КОЛЬОРЫ ВОРОЖАТ	44
ЖАРТЫ	45
ПРИСЛІВ'Я ПРО НЕРІВНІСТ	46

КУЛЬТУРА, ИСТОРИЯ И ПАМЯТКИ ЛЕМКІВ В ПОЛЬЩІ
KULTURA, HISTORIA I ZABYTKI ŁEMKÓW W POLSCE

ЗАГОРОДА ZAHORODA

KWARTALNIK TOWARZYSTWA NA RZECZ ROZWOJU
MUZEUM KULTURY ŁEMKOWSKIEJ W ZYNDRANOWEJ

Wydaje: Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej

Выдає: Музей Лемківської Культури в Зындронові

Redaguje zespół redakcyjny z pomocą autorów-korespondentów
Редактує редакційний колектив з помочом авторів-кореспондентів

Adres redakcji:

TOWARZYSTWO MUZEALNE W ZYNDRANOWEJ
z dopiskiem "Zahoroda"
38-454 TYLAWA, pow. KROSNO

NALEŻNOŚĆ ZA KWARTALNIK ORAZ POMOC I DARY DLA
MUZEUM PROSIMY NADSYŁAĆ NA KONTO:
NR 86421096-1922-27006-0 GBPZ S.A. Wrocław Filia/Sanok
Podkarpacki Bank Spółdzielczy w Sanoku Oddz. Dukla

Redakcja nie zwraca materiałów nie zamówionych, zastrzega sobie
prawo skracania materiałów oraz używania własnych tytułów.
Redakcja nie zawsze utożsamia się z poglądami reprezentowanymi
przez autorów zamieszczonych materiałów.

Materiały pisane dialektem publikujemy w oryginalnej formie

OD 1996 r. KWARTALNIK DOTUJE
MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI